

2. Olav Engelbrektssons arkiv

3.1. Sammendrag med beskrivelse av arkivet

Olav Engelbrektssons arkiv er uten sammenligning det best bevarte norske arkivet fra middelalderen.

Arkivet består av arkivsaker etter det norske erkesetet og den siste norske erkebiskop og formann i riksrådet, Olav Engelbrektsson. Det omfatter arkivet erkebiskopen tok med seg da han flyktet til Nederlandene våren 1537. Arkivet faller i to deler. Den første delen består av 53 pergamentdiplomer fra perioden 1370–1536, ordnet kronologisk. Den andre delen består av papirbrev, papirdokumenter og avskrifter (i alt ca. 635 stk.), samt en håndfull jordebøker og regnskaper – alt fra tidsrommet 1277–1537.

Arkivet gir viktig informasjon om erkebiskopens embetsvirksomhet, og ettersom han også var formann i riksrådet, er det hovedkilden til norsk politisk historie i tiden fram mot og under reformasjonen. Også viktige eldre statsdokumenter oppbevares i erkebisparkivet (unionstraktaten med Danmark 1450 og Kristian 2.s og Fredrik 1.s håndfestninger). Arkivets skjebne etter 1537 og hvordan det kom tilbake til Norge, er en historie for seg.

3.2. Opplysninger om søker

3.2.1. Søkers navn: Riksarkivet

3.2.2. Tilknytning til den nominerte dokumentarven: Riksarkivet eier arkivet.

3.2.3. Ansvarlig for nominasjonsprosessen: avdelingsdirektør Øyvind Ødegaard, Riksarkivet. Nominasjonen er utformet av førstearkivarene Gunnar Pettersen og Tor Weidling.

3.2.4. Postadresse: Riksarkivet, Postboks 4013 Ullevål stadion, 0806 Oslo.

Telefon: 22 02 26 00. E-post: riksarkivet@arkivverket.no.

3.3. Identifikasjon og beskrivelse av arkivet

3.3.1. Navn og identifikasjon: NRA, EA-5965 Riksarkivets diplomsamling,

Münchensamlingen [perg., papir].

3.3.2 Beskrivelse av arkivet: Da Olav Engelbrektsson i 1537 flyktet til Nederlandene, tok han med seg sitt arkiv. Sammen med arkivet etter den landflyktige Kristian 2. kom Olav Engelbrektssons arkiv senere til München. Arkivmaterialet, kalt Münchensamlingen, ble utlevert til Norge i 1830. Det ble først oppbevart sammen med Universitetets diplomsamling, men ble overført til Riksarkivet i 1847. Storparten av arkivet etter Kristian 2. er på ulike tidspunkt blitt skilt ut og overført til riksarkivene i Stockholm og København. Den serien i Riksarkivets diplomsamling som i dag bærer navnet Münchensamlingen, omfatter Olav Engelbrektssons arkiv.

Olav Engelbrektssons arkiv er katalogisert som en del av Riksarkivets diplomsamling.

En detaljert utredning om hvordan Münchensamlingen kom til Norge og den senere delingen av den finnes i Lajos Juhasz: ”München-diplomenes erhvervelse og fordeling”, i *Historisk Tidsskrift* 1979, s. 368–396 (jf. også *Vejledende Arkivregistraturer udgivne af Rigsarkivet, XV Münchensamlingen. Kong Christiern IIs, dronning Elisabeth med fleres arkiv*, København 1969, s. 19–32).

Materialet i Olav Engelbrektssons arkiv er en særs viktig kilde til norsk politisk historie i reformasjonstiden, og kan som sådan sies å utgjøre et sentralt element i kildegrunnet for alle standard historieverk om reformasjonstiden. Som et eksempel på en kildenær framstilling med eksplisitte referanser til arkivet og enkeltdokumenter i dette kan nevnes Lars Hamre: *Norsk politisk historie 1513–1537*, Oslo 1998.

Brevene i Olav Engelbrektssons arkiv er trykt i *Diplomatarium Norvegicum*. En del brev er også utgitt i *Aktstykker til Nordens Historie i Grevefeidens Tid, udgivet af C. Paludan Müller, Anden Samling*, 1853. Jordebøker og regnskaper er trykt i de særskilte kildeutgavene *Olav Engelbrektssøns jordebog (...)*, Oslo 1926 og *Olav Engelbriktssons rekneskapsbøker 1532 - 1538*, Oslo 1936.

Olav Engelbrektssons jordebok er nærmere beskrevet av Lars Hamre: ”Olav Engelbriktssons jordebok” i *Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder*, bind XII, Oslo 1967, sp. 583–584.

Vi legger ved visuell dokumentasjon fra det nominerte materialet.

Referanser:

Professor Øystein Rian, UiO

Professor Audun Dybdahl, NTNU

Professor (em) Halvard Bjørkvik

3.4. Begrunnelse for innskrivelse av arkivet i Norges dokumentarv

3.4.1. Autentisitet. De fleste dokumentene er originaldokumenter fra perioden 1277–1537. I arkivet finnes også enkelte avskrifter av brev. Avskriftene er gjort i den samme perioden.

3.4.2. Arkivets betydning for Norge. Olav Engelbrektssons arkiv er en hovedkilde til studiet av den politiske situasjonen i Norge ved reformasjonstiden og spillet om Norge.

3.4.3. Tid, sted, mennesker, tema, form og kulturell, åndelig og religiøs verdi.

En stor del av dokumentene i arkivet er brev og rapporter som erkebiskopen mottok fra sentrale aktører i det politiske spillet rundt reformasjonstiden, men også fra erkesetetets eget forvaltningsapparat. Brevene forteller om militære handlinger, om politiske nyheter og til dels også om mer personlige forhold. Jordeboka og regnskapene opplyser om den mer dagligdagse administrasjonen av erkesetet, men også om erkesetetets inntektsgrunnlag og utgiftene som erkebiskopens deltakelse i det politiske spillet førte med seg.

3.4.4. Unikhet, integritet, trussel og bevaring. Hvert enkelt dokument i arkivet er i og for seg unikt. Arkivet som helhet er enestående fordi det er det best bevarte norske arkivet fra middelalderen. Det foreligger ingen særskilte trusler. Arkivet vil bli digitalisert, og dermed vil ikke informasjonsinnhold og skriftbilde gå tapt selv om arkivet skulle bli ødelagt.

3.5. Juridiske forhold

Riksarkivet både eier og forvalter arkivet. Hvis arkivet kommer med i dokumentarven, kan det føre til større oppmerksomhet om det. Publikums direkte tilgang til samlingen er allerede begrenset ettersom dokumentene er transkribert og trykt. Pergamentene er dessuten tilgjengelig i form av fotografier. Ingen har opphavsrett til materialet. Riksarkivet har juridisk ansvar for å ta vare på arkivet som del av sitt depotansvar.

3.6. Bevaringsplan

Utover de vanlige sikringstiltakene er ikke arkivet gjenstand for noen særskilt bevaringsplan, dette i likhet med de fleste andre dokumentene i Riksarkivets varetekt. Arkivet er underlagt felles regler for adgang og bruk. Luftfuktighet og temperatur er under kontinuerlig overvåking. Risikoen for at katastrofer skal inntreffe er vurdert å være lav. Det er ikke laget noen katastrofeplan.

3.7. Konsultasjon og samtykke

Arkivets eier (Riksarkivet) er orientert om nominasjonen og har godkjent denne.

3.8. Risikovurdering

Det nominerte arkivet er lite truet. De miljømessige forholdene i Riksarkivets lokaler er gode. Dokumentene er gjennomgående i god stand. Det er ikke behov for store utgifter til bevaring. Arkivet oppbevares i et magasin med begrenset tilgang.

3.9. Bevaringsvurdering

Se under punktet om risikovurdering. I siste instans er Riksarkivaren ansvarlig for bevaringen. Daglig ansvar er delt mellom Seksjon for eldre arkiver og specialsamlinger og en seksjon (DK-seksjonen) som håndterer konservering og digitalisering.

3.10. Resultatet av nominasjonen

Riksarkivet ønsker å få økt oppmerksomhet rundt betydningen av Olav Engelbrektssons arkiv, både som eksempel på et velbevart arkiv fra middelalderen og som historisk kildemateriale.

VEDLEGG

NRA München perg. 1

